

Japanska

TEXT & FOTO:
Staffan Eng

”Artigheten stärker relationerna”

JAPANSKANS ”ARTIGHETSSPRÅK”

är det som japanskläraren Hisako Ahlbergers studenter brukar ha svårast att lära sig. Vilket artighetsspråk som ska användas beror på en mängd faktorer – som status, yrke och ålder.

– Den som inte behärskar språken kan låta barnslig eller otrevlig. Om jag använder fel ord får jag inte min chefs förtroende, och om jag jobbar på restaurang får jag dåligt betyg av mina gäster, säger hon.

För att visa respekt för till exempel sin chef använder man språket *sonkeigo*. Det innebär att man – efter graden av aktning – väljer särskilda ord, prefix, som *o-* och *go-*, eller verbändelser, som *-ninarimasu*.

För att tona ner sig själv och sin familj använder man i stället det ödmjuka språket *kenjoogo*. Det gäller också när man pratar om sin chef med en gäst till denna, som inte tillhör den egna gruppen.

– Då blir det oartigt att använda *sonkeigo*, eftersom det låter som att min chef har en högre position än gästen, säger Hisako Ahlberger.

Enligt Hisako Ahlberger spelar artigheten en viktig roll för att skapa pålitliga relationer i det japanska samhället. Den uttrycks även med formellt språk, heders titlar och ett indirekt sätt att framföra sitt ärende.

– När man ansöker om ledighet på jobbet måste man närma sig ämnet i cirklar. Det viktigaste budskapet kommer alltid på slutet, säger hon.

Hisako Ahlberger är gymnasielärare på Tumba gymnasium och har undervisat i japanska på alla nivåer, från förskolan till universitetet.

6

LYSSNA!
på japanska:
[spraktidningen.se/
japanska](http://spraktidningen.se/japanska)

fakta om japanska

Japanskan har tre olika skriftspråk, och omkring hälften av ordförrådet har kinesiska rötter.

Antal talare:

127 miljoner människor har japanska som modersmål, varav 3 000 i Sverige. Ursprunget är omtvistat. Historiskt har det spekulerats om släktskap med allt ifrån indonesiska till klassisk grekiska. I dag betonas likheterna med koreanskan och den så kallade altaiska språkfamiljen, som även omfattar mongoliska och turkiska.

Uttal:

Två konsonantljud kan i regel inte kombineras, utan ett konsonantljud måste följas av vokalljuden *a*, *i*, *u*, *e* eller *o*. Lånord och utländska ortnamn anpassas till uttalsmönstret. Det engelska ordet *strike*

förvandlas till exempel till *sutoraiki* medan Stockholm blir *Sutokkuhorumu* (där *kk* representerar ett långt *k*-ljud).

Skriftspråk:

Japanskan har tre olika skriftspråk. Kinesiska tecken, *kanji*, representerar ordstammar. Det fonetiska alfabetet *hiragana* betecknar ändelser och småord. *Katakana*, ett annat fonetiskt alfabet, används för lånord, utländska namn och ljudhärmande ord – samt när man inte känner till det kinesiska tecknet.

Grammatik:

Substantiven saknar såväl plural- och kasusböjningar

som bestämd form. Verben, som placeras sist i satsen, har en desto mer komplicerad böjning. Ett exempel är 食べたくなくなった, "tabeta-kunakunatta", som betyder 'jag har inte längre lust att äta', och som är bildat av verbet 食べる "taberu", 'äta'.

Partiklar:

Substantivens grammatiska funktion markeras med efterföljande partiklar, vilket tillåter en fri ordföljd. I satsen 象は鼻が長い, "zō-wa hana-ga nagai", 'elefanter har långa snablar', anger till exempel は, "wa", och が, "ga", satsens tema respektive kasus.

Ordagrant lyder satsen 'elefant tema snabel *nominativ* lång', det vill säga 'i fråga om elefanter är snabeln lång'.

Liten ordlista:

いかががお過ごしでしたか, "Ikaga o-sugoshi deshita ka?" = 'Hur har du haft det?' – en av japanskans många motsvarigheter till svensks 'hej!' カラオケ, "karaoke" = 'karaoke', egentligen 'tom orkester' 会話, "kaiwa" = 'konversation', släkt med kinesiskans 会话 'huì huà' – omkring hälften av japanskans ordförråd har kinesiska rötter ゴロゴロ, 'goro goro' = 'äska', bildligt även 'rulla tungt', 'orolig mage', 'hela tiden' och 'damm i ögonen'. Ljudhärmande ord är vanliga och kan även uttrycka tillstånd och känslor. 出る杭は打たれる, "derukui-wautareru" = 'spiken som sticker upp kommer att hamras ner' – den som sticker ut hakan får problem